

UNA ALTRA ÀFRICA ÉS POSSIBLE

ROBERT MCGONVER

Mèxic

A l'inici del mil·lenni Àfrica sembla mostrar-nos el pitjor: fam, destrucció ecològica al camp, misèria a les ciutats, sida i altres epidèmies, avarícia i corrupció de les elits, tirania, inseguretat... El pitjor.

Què passaria en canvi si Àfrica ens donés el millor de les seves possibilitats? Què passaria si mostrés la cara d'una de les seves aldees quan gaudeix de pau? Allí tota persona és saludada i reconeguda en la seva dignitat. Els conflictes que existeixen són resolts i l'harmonia restaurada mitjançant el diàleg públic, el consens, i la reconciliació. La joventut desborda d'energia i els ancians són respectats com a fonts de saviesa i de tradició. La fe religiosa és central en la vida, però les seves diferents tradicions conviuen en el respecte mutu.

El que més urgeix a Àfrica és una **cultura de pau**. Ja hi ha aquesta cultura. Al nivell de la família estesa i del petit poblat es busca resoldre públicament els conflictes mitjançant contes, proverbis i paràboles. S'aconsegueix per l'expressió pública de la veritat i per un consens que té en compte a tots i no humilia ningú. Al setembre de 2002 va tenir lloc a Sud-Àfrica la cimera interconfessional per la pau. Els delegats van manifestar l'opció d'emprar els mitjans africans tradicionals per resoldre els conflictes, relaxar les tensions entre els partits i viure una coexistència pacífica i harmoniosa. El mètode actual, model importat, no està funcionant. Per què no posen en pràctica la cultura africana?

La idea és bona, fins i tot imprescindible. No obstant això seria un miratge si no confrontés el context d'aquests conflictes. La guerra i el desordre són la culminació de la **trista lletania de problemes** de l'Àfrica moderna: pobresa creixent, urbanització, comerç d'armes, refugiats i desplaçats, problemes demogràfics, condició de la dona, sida, qualitat de les escoles, saqueig dels recursos naturals, medi ambient, divisions ètniques, violació dels drets humans, tirania, anarquia.

Alguns d'aquests problemes disminuirien si el món exterior aplicués ràpidament algunes mesures. Per exemple, el **tràfic d'armes**: al final del segle XIX les potències europees, ocupades a consolidar el seu domini, van prohibir la venda d'armes modernes als «indígenes africans». Ara en canvi Occident impulsa una tràfic d'armes que martiritza el Continent. Per acord africà i internacional ha de ser eliminat. Els que venen

armes haurien de vendre medecines i llibres.

Ja n'hi ha prou d'explotació **dels recursos de l'Àfrica pobre** per països que ja són molt rics. Que Occident accepti que els beneficis del petroli, diamants i altres recursos han de quedar-se a Àfrica. No és impossible. Un consens internacional va poder lluitar contra la venda de vori. Una comissió internacional i interafricana podria pressionar sobre els contractes d'aquests comerços utilitzant la pressió moral dels mitjans de comunicació.

El **deute internacional** de molts països pot ser senzillament cancel·lat.

Àfrica ha estat molt mal servida pels seus líders. És la tradició dels *big men*. Van col·laborar amb els esclavistes portuguesos, suahilis, anglesos, i nord-americans. Van donar el seu suport al saqueig del riu Congo pel Rei Leopold. Van possibilitar el govern indirecte de les colònies europees i es van aprofitar de les divisions tribals que va implicar. Van lluitar pel poder després de la independència i després s'enriquiren canalitzant els recursos d'Àfrica a l'estranger i l'erari públic als seus comptes personals a Europa.

Àfrica, no obstant això, té una riquesa excepcional de **talent polític**. Qui no s'ha sorprès per l'eloqüència del seu discurs o la saviesa dels seus consensos? L'Àfrica alternativa no sorgirà si una **nova generació** no es posa drete i si no resisteix les seduccions del poder. En la lluita per la independència i per enderrocar l'*apartheid* hi va haver enormes sacrificis desinteressats. Ara el Continent necessita novament aquest tipus d'herois. És als joves africans als qui toca decidir.

Aquesta decisió suposa una **educació renovada**. Tasca possible a causa del gran anhel d'educació que té la joventut. Tasca delicada perquè fracassaria sense una bona infusió de nous valors i mètodes. L'estudiant típic ve a la recerca de formació literària, tècnica o científica, com un encant màgic per possibilitar el seu èxit econòmic personal. No li importa si aquesta formació escolar té relació o no amb les necessitats del seu entorn. Tot el contrari. Molts somien d'estudiar als països rics o d'instal·lar-s'hi. Qui els culparà? No obstant això, els temps requereixen més valor, més compromís. Per respondre es demana una educació de valors i respecte de la realitat local.

El Pare Odilo Coujil informa des de Moçambic d'un programa que intenta respondre a aquest problema. «Ens havíem adonat que la ideologia havia destruït la noció tradicional i cristiana de la persona, la seva dignitat. Ningú parlava de valors. Com que sabem que aquests es transmeten a través de les tradicions, vam començar el que anomenarem «retirs d'iniciació», unes trobades d'una setmana a les quals acudien molts nois i noies per dur a terme la seva iniciació en les tradicions, el cristianisme i la modernitat. Fou una experiència enriquidora que encara es manté en els nostres dies i dóna lloc a testimonis exemplars de vida cristiana en el món d'avui». Albirarem així el tipus d'iniciativa educativa que pot desenvolupar-se recarregant-se en el geni africà d'educació i anant a la trobada de la fe i de la modernitat. Heus aquí una visió alternativa.

Aquesta educació a base de la realitat africana és necessària també per rescatar el **medi ambient** africà. Molts es preguntaran: per què demanar això als pobres que batallen per sobreviure ells mateixos? Es preocuparan per la desaparició de bells paisatges i animals salvatges? Precissament per això, perquè viuen a les zones més desprotegides són els pobres els qui més pateixen la degradació de les fonts d'aigua, la pèrdua del sol conreable, la contaminació de l'aire. A Sud-Àfrica, per exemple, el 90% de la terra és vulnerable a la degradació, i aquest procés irreversible ja està començant en la quarta part dels districtes del país.

A Àfrica la ràdio, els periòdics i la televisió no mereixen sempre credibilitat. En molts casos són instruments dels valors de la globalització i dels països del nord. En altres són portaveus de règims autoritaris o corruptes sense integritat moral. La defensa i promoció dels valors de la vida necessiten mitjans constituïts a favor de la gent, periòdics i revistes, emissores, art i música, veus autènticament africanes compromeses amb la veritat. Àfrica ja compta amb molts periodistes professionals i molt valents que han començat aquesta tasca. La col·laboració de governs de bona voluntat i de ONG pot crear una nova ètica de comunicació al servei del bé comú. En efecte el problema dels mitjans al servei de la mentida o del consumisme és molt greu a tot el món. Perquè els seus mitjans són més nous, flexibles i joves, Àfrica pot mostrar al món una visió moral dels mitjans massius.

Les institucions religioses són de vegades les úniques que funcionen i tenen credibilitat en zones sumides gairebé en l'anarquia. Això comporta una responsabilitat molt greu. Molts intentaran d'explotar «divisions religioses» per a fins polítics. El procés ja es

va iniciar a Sudan i a Nigèria. El vertader sentit religiós africà no va per aquí. Per a molts musulmans i cristians de l'Àfrica la seva religió és una opció personal d'aquesta generació o de l'anterior. Un catòlic pot tenir un germà musulmà i una germana protestant. Els que no han fet la mateixa decisió que ell no són desqualificats. Àfrica ja conté exemples contundents d'una convivència de confiança entre musulmans i cristians, i ha avançat molt en la col·laboració cordial entre protestants i catòlics als llocs on abans hi havia tensions. Fem que Àfrica doni al món una gran sorpresa. Els seus guies religiosos es posaran drets en nom de la seva fe comuna en el Déu únic i en nom de la seva identitat africana. Diran: «Som africans. Som especialistes en el respecte de la persona i de la reconciliació. No volem importar de l'Orient mitjà ni d'Occident problemes que no ens corresponen. La nostra espiritualitat està al servei de la Vida i de la Unitat, no de la mort i la dominació. No és el nostre estil humiliar els que no comparteixen la nostra fe. Continuen sent éssers humans i els nostres germans africans».

Si Àfrica té **dret de somiar**, ho podem fer també en nom seu:

Veig el dia en què Àfrica tornara a la casa de la pau per la cultura de la pau, la justícia i la reconciliació. Llavors hi haurà una celebració. La música d'Àfrica sonarà amb harmonies desenvolupades a les seves aldees pels seus dansaires tradicionals i els seus cors religiosos. La multitud, banyada en una alegria triomfant, es mourà a l'uníson al compàs dels seus tambors. En els seus idiomes ancestrals i acabats de prestar i transformats, els seus poetes celebraran el goig de viure i el do de la pau, la glòria de la vida i la bondat del Creador. De la seva dispersió americana, caribenya i europea vindran els seus artistes negres i els seus futbolistes, reconciliats amb el seu continent ancestral, orgullosos de la seva alegria i creativitat, solidaris amb les seves lluites i celebrant els seus triomfs. Les imatges televisives i els llocs d'Internet ja no anunciaran a Àfrica com a terra de fam, de terror i de desesperació, sinó com a bressol i esperança de la Humanitat, terra de cant i celebració, de convivència i creativitat, de fe i de reconciliació.

Mungu ibariki Afrika.

Que Déu beneeixi Àfrica!

En tu totes les nacions es beneiran.